

LES FIGURES FESTIVES DE SENCELLES

Edita: Ajuntament de Sencelles
Text: Jordi Llabrés i Sans
Gloses: Pere Bergas Llabrés
Música: Joan Florit Salas (Bessó)
Il·lustracions, disseny i maquetació: Teresa Reynés Llabrés
Assessorament lingüístic: Ramon Morey Coll i Pere Bergas Llabrés
Impressió: Imprès, Binissalem
DL PM 00812-2023

Sencelles, 2023

LES FIGURES FESTIVES DE SENCELLES

Per gaudir d'aquest glosat
para esment als mots des d'ara;
no hi ha cap paraula rara
si en saps el significat.

Si no és a casa, a escola
sempre els dubtes resoldràs:
si ets curiós/a entendràs
que aprendre paraules mola!

TAMBORINO I MUSTACA

—Pus coverbos, que no em plau,
Tamborino, ravenot!

—Trenquem, Mustaca, els barrots
que han pres n'Àgueda a palau!

ESTOL DE SA TIA XIROIA

Na Xiroia, que amb sa manya
brostà l'orgull senceller,
com la flor de l'ametller
l'estol jove l'acompanya.

COLLA DE DIMONIS DE BINIALI

Banyes! Forques! ...Sant Antoni,
veis la coa socarrada?
A Biniali abranda
va la colla de dimonis.

COLLA DE CAPARROTS DE CAN BRIL

A Can Bril saben fer bonda,
i fer bauxa i fer el burot:
la colla de caparrots
ens rebrà amb rialla fonda.

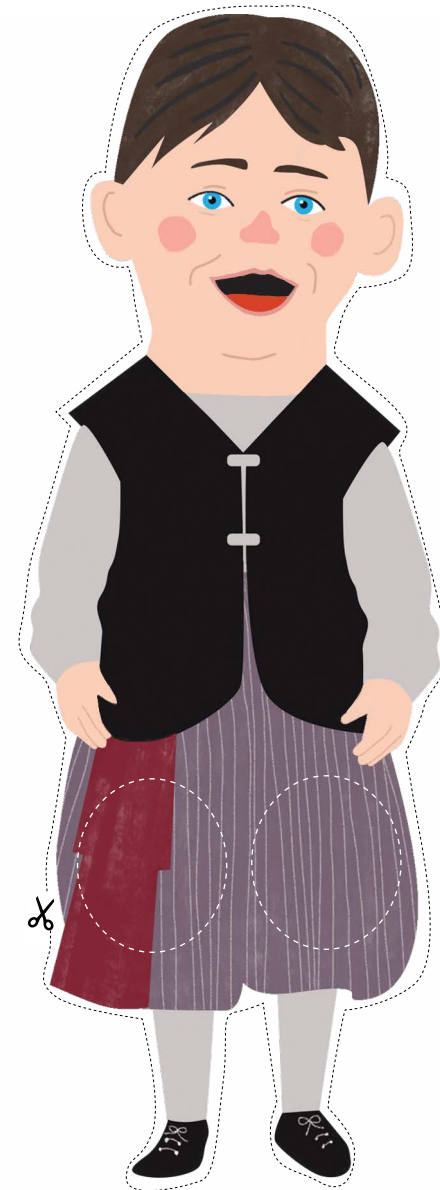
EL GEGANT SANT CRISTÒFOL DE BINIALI

Amb Jesús d'uè a me coll
Sant Cristòfol va dansant;
germà gran sou dels gegants,
binialer fins al moll.

RETALLA LES FIGURES I FES-LES BALLAR

Retalla bé les figures seguint la línia discontinua.

A la pàgina següent
hi ha més figures;
retalla-les seguint
la línia!

AI!! TOFOLET

(Ball per al gegantó de Biniali, Sant Cristòfol)

♩ = 130

♩

Fubiol

Xrms. 1

Xrms. 2

1.

2.

Dal Segno

1.

2.

Composició de Joan Florit Salas (Bessó)

BALL DES RÀVEC

(Ball per als gegantons de Sencelles,
Tamborino i Mustaca)

♩ = 100

A ritme de bolero

A ritme de jota

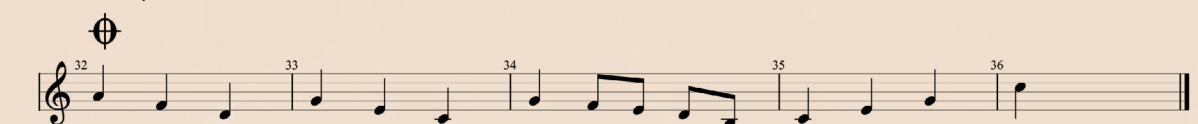
♩ = 200

D.S. al Coda

Final jota

Composició de Joan Florit Salas (Bessó)

NA XIROIETA

(Ball per a la geganta de
Sencelles, Beata Francinaina)

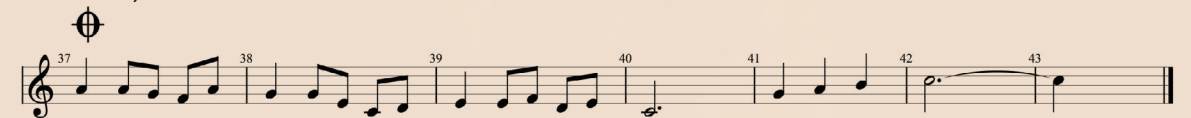
♩ = 220

A ritme de jota

D.S. al Coda

Final jota

Composició de Joan Florit Salas (Bessó)

LES FIGURES FESTIVES DE SENCELLES

La festa primaveral, o quasi estiuenca, del Corpus Christi és el punt de partida de la tradició gegantera, comuna i ben arrelada als territoris de parla catalana, com són el Principat, la Comunitat Valenciana i les Illes Balears, però també a altres regions de Castella. Ja sabem que el Corpus, un d'aquells «tres dijous que llueixen més que el sol», ha tingut durant segles una gran rellevància en la vida religiosa i també social. I en el cor d'aquesta diada, hi trobam la processó que ho centra tot com a triomf i senya de l'Església catòlica. Qui més ha estudiat a Mallorca la tradició gegantera és l'amic Pau Tomàs i Ramis. Ell, al seu llibre *Els gegants de Mallorca*, referint-se a la mateixa festa ens diu «era un dels actes més esperats i dels que més perdurà en el temps i la memòria. La seva estructura, ben organitzada, es regia per l'ordre i pel rigorós protocol. Era un reflex perfecte de l'ordre i estructura social que governava la vida a cada població i en cada moment. En un principi constava d'un sol cos, era una processó unitària, completament religiosa, ja sigui en sentit litúrgic o de simple representació sacra. Però el temps i els costums la dividiren en dues parts. La que l'encapçalava, anomenada part temporal, on se situaren els entremesos –al·legories parlades o mudes–, adquirí amb el temps un caràcter profà. La segona part tenia un sentit plenament litúrgic, amb la presència i exhibició de la custòdia» i molts altres elements que la feien genuïna. És precisament en aquella primera part, la temporal, i que a la vegada esdevé la més popular, on trobam l'origen de les figures de gegants processionals i que són els avantpassats dels que avui es passegen amb ànim festiu pels nostres carrers.

Aquests entremesos no eren més que representacions semiteatral o de teatre medieval que simbolitzaven i reproduïen personatges i, sobretot, escenes bíbliques, tant de l'Antic com del Nou Testament. La intencionalitat catequètica de l'Església, amb la imatge entesa com a instrument transmissor de coneixement, era clara. Pretenia, d'una forma didàctica, visual i plàstica, donar a conèixer, ensenyar i inculcar els passatges principals de la religió cristiana i la seva doctrina entre la població, majoritàriament analfabeta, a través d'aquestes escenificacions integrades a la processó. La temàtica dels entremesos podia ser molt diversa dins els paràmetres de la història sagrada: el naixement de Crist, l'adoració dels Reis, la lluita de sant Miquel i el dimoni, Adam i Eva en el en el Jardí del Paradís, David i Goliath, la matança dels Sants Innocents, etc. Però a mesura que avança el temps «molts d'aquells elements s'anaren deslligant de l'entremès originari del qual formaven part i començaren a acudir a la processó de forma autònoma o individual. Parlem de figures de cartró o altres materials; de mules o bous sorgits de l'entremès del naixement de Crist, o de lleons, dracs, unicorns, víbries, gegants... sorgits d'altres entremesos. Normalment tenien una mida superior a la normal i eren portats per un o més homes que s'introduïen dintre del figurot, que era buit». En l'àmbit català i valencià del segle XIX es popularitzaren una mena d'estampes acolorides, diríem que a mode d'auca i destinades a la mainada, on es distingeixen tots els elements que prenen part en les processons del Corpus. Aquí ja hi ha ben representades aquestes figures participant-hi de forma autònoma. Aquests fulls

volanders de paper foren recollits i col·leccionats per folkloristes de la talla de Joan Amades i Frederic Marès, entre d'altres. Mossèn Jacint Verdaguer, el màxim exponent de la poesia catalana d'aquell moment, ho constata amb aquests versos:

Al so de la cornamusa
ve l'exèrcit de gegants
amb les seves gegantesses:
diu que són deu aquest any;
tots ells van armats de porra,
totes elles de ventall.
Al Bou l'hi segueix la Mulassa,
fent-li records de Nadal;
les timbales timbalegen;
rugeix el Lleó daurat
prop de l'Àliga, que eixampla
ses ales, com per volar
amb eixos monstres que fugen
del gran Déu dels cristians.
Segueixen creus i banderes
i frares negres i blancs
i escolanies que entonen
lo Sacris angelical [...]

Alguns autors deixen ben documentada la presència de figures gegantines en el Corpus mallorquí, principalment al de la Seu. Així, gràcies al pare Gabriel Llopart, sabem que a l'any 1420 hi concorrien personatges vestits amb diademes, barbes i perruques postisses, espases, creus i altres elements simbòlics o iconogràfics, tot caracteritzats com a profetes, evangelistes, apòstols i altres personatges bíblics. Però el primer cop que trobam a casa nostra la presència de figures, pròpiament dites, o de gegants festius, és a 1630, enmig de la processó del Corpus de Sóller: «Al sacristà del Socós per lo cap del gegant y de la gigantesa, 3 [lliures]». Això succeïa, segons ens indica Pau Tomàs, més de dos segles després que a Barcelona fessin aparició els primers gegants processionals coneguts de la història: «lo rey David ab lo gegant, i Sanct Christofol ab lo infant Jesús al coll».

Després s'anaren introduint altres figures, no sempre vinculades al Corpus, com les de la festa de Sant Roc de Sineu (1653), les del Sant Crist d'Alcúdia (1690), les del Corpus de Palma (1734), etc. Per a aquesta ocasió, l'Ajuntament de Ciutat, probablement assabentat de la festa que es duia a terme a moltes altres catedrals de l'Estat, encomanà quatre parelles de gegants que havien de concórrer a la processó. Representaven els quatre grans continents que coneixia la geografia d'aleshores, una parella per a cada un: Europa, Àfrica, Amèrica i Àsia. Aquest costum, segons es creu, es va introduir a Burgos. Més tard, a l'elenc mallorquí, encara s'hi afegí una figura femenina individual que portava un peix a les mans i que figurava la mar. Amb aquesta actuació, l'únic que feu Ciutat fou pujar al carro de la moda de l'època. En un informe elaborat per l'Ajuntament de Barcelona (mitjan segle XVIII) llegim: «La concurrencia de gigantes en las procesiones del Corpus, y otras es tan común, que apenas hay en España ciudad, o villa numerosa en que no la hayga». Alguns autors ens diuen que la barreja entre gegants i persones que compareix a la processó és una manera de significar que gent de totes les ètnies, tant grans com petits, tots adoren d'igual manera durant l'Eucaristia i s'hi ofereixen els fruits respectius de cada part del món.

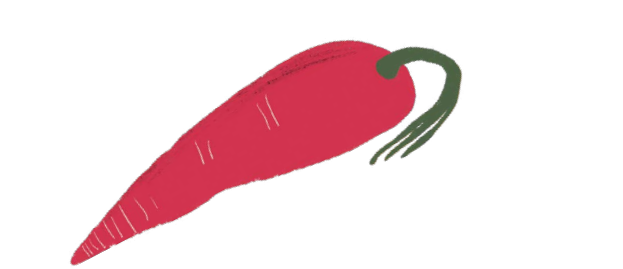
En el segle XVIII s'havien creat altres colles a llocs com Sant Llorenç des Cardassar i Pollença. Però com molt sovint passa, després d'una època d'esplendor o expansió cultural se n'imposa una altra de repressió. Una Reial ordre emesa per Carles III (juliol de 1780) diu taxativament que «en ninguna iglesia de estos reynos, sea catedral, parroquia o regular, haya en adelante danzas y gigantones; y cese del todo esa práctica en procesiones y demás funciones eclesiásticas, como poco conforme a la gravedad y decoro que en ellas se requiere [...]». A Mallorca la sentència sembla que fou atesa d'immediat. Just l'any de davant a Pollença: «Dit any 1781 feren les processons del Corpus sens gegants, dimonis, cavalls cotoners, ni mesos Sant Juan, alias Pelós, qui aportave el vestit de pell. La ordre de privar esto era vinguda del rey [...]».

Pere d'Alcàntara Penya en el seu deliciós poema «La processó del Corpus» deixa constància, amb uns mots plens de nostàlgia, del record de tota aquella presència figurativa que, amb la seva supressió, sembla que feu minvar la participació popular:

I hi anaven els gegants
de l'església del Socors,
els cavallets elegants,
les àguiles, i tres infants
vestits de sant Joan Pelós,
amb el xot de bon de veres
i bandereta d'estam.
Rramtam... tam...

Ara hi van sols molts de nins
vestits com a figurins
amb els cabells ben arrissats,
quatre jovenots de grins,
lliurees i autoritats;
i tiren flors i conversen
fent més remor que un eixam.
Rramtam... tam...

A Sencelles s'han hagut d'esperar segles per veure passejar algunes figures de gegants. Aquí els únics gegants que es coneixien eren els que romanien a l'imaginari popular tramès a través de les rondalles i llegendes, a damunt la trona amb la predicació de certs passatges bíblics o tot contemplant la figura de sant Cristòfol. No podem ignorar la presència d'aquest sant tan gegantí, que es representa recolzat a un fasser i portant a sobre de les espatlles el mateix Crist. Sant Cristòfol és un sant que sempre ha

cridat l'atenció de la mainada. Ara és el patró del llogaret de Biniali i hom el pot contemplar presidint el retaule de la seva església o enfilat, misteriosament, part damunt el campanar. A la vila de Sencelles sant Cristòfol també és venerat de ben antic. Hi tenia capella almenys des de 1563, amb una pintura o imatge de d'embalum. Fos com fos, ben segur que tothom l'admirava per les seves grosses proporcions i tal vegada li cantaven uns goigs que l'enaltien com a gegant:

Sent de gegantina alçada,
home forçut i valent...

Amb el segle XIX va arribar un nou impuls per a les colles de geganters mallorquins. A partir de llavors es varen crear noves figures a Manacor, Felanitx i Lluçmajor. Entrat el segle XX es referen els gegants de Ciutat i d'altres llocs on n'havien existit, així com també es crearen els d'Inca. Les dècades dels anys setanta i vuitanta del mateix segle, època marcada per la decadència del règim franquista i l'inici de la democràcia, marquen un ressorgiment o revifalla de la tradició. Pobles com Petra, Santa Eugènia, Binissalem, sa Pobla, Alaró, Calvià, Selva, Puigpunyent, Marratxí, Capdepera, Muro, Mancor de la Vall, Campos, Santanyí, Bunyola, Santa Maria del Camí, Valldemossa o Santa Margalida, i barriades de Ciutat (Sant Jordi, Son Cladera, Son Rapinya, Son Sardina, So n'Espanyolet, etc.) que mai no n'havien tingut, crearen les seves pròpies colles. No podem dir que Sencelles fos bressol que acollís o en què arrelàs aquesta tradició. Aquí ens arribà ben entrat el segle XXI. Però encara que fossin minsos, cal tenir en compte uns antecedents. Durant la Segona República espanyola en el nostre poble es crearen dues figures de gegants de les quals només hem pogut recollir constància oral i ni un sol testimoni fotogràfic ni documental. No hem estat capaços de saber qui en fou la persona o entitat promotora, ni on es guardaven ni tan sols què o qui representaven. El que sí sabem és que la seva vida fou curta. Però amb l'arribada dels nous corrents polítics, repressors de tot el que havia aportat el sistema anterior, els nostres primers gegants sembla que foren cremats.

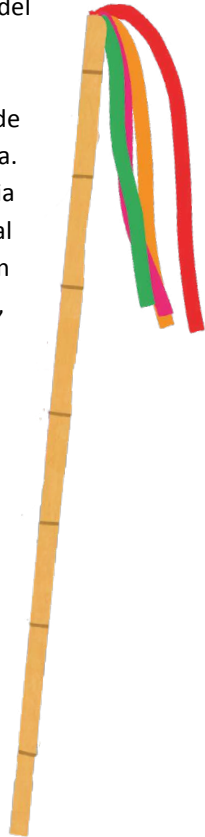
L'any 2005 en què el nostre poble celebrà durant els dotze mesos el cent cinquantenari de la mort de la beata Francinaina, s'encetà una mena de presència gegantera a Sencelles. El dia que s'inauguraren les festes, la llavors naixent Associació Tia Xiroia convidà els gegants xeremiers de Cort, i també els populars Tòfol i Francina, tot propietat de l'Ajuntament de Palma. Després, quan es va celebrar al nostre poble un acte institucional en què es demanà a la presidència del Consell de Mallorca la proclamació de sor Francinaina com a Filla Predilecta de Mallorca, vengueren per vestir la festa les colles dels Reis de Mallorca, de la mateixa institució insular. I ja com a clausura de tot el programa jubilar, es dugué a terme una molt participada colcada de carrosses amb escenes de la vida de la nostra Mare Superiora on vérem desfilant una figura gegant de la Tia Xiroia. Era una construcció efímera i amb procediments rudimentaris que van fabricar els cantadors del cor parroquial i que Pau Tomàs va incloure al seu elenc geganter de Mallorca. D'aquell any ençà, l'Ajuntament de Sencelles, en altres ocasions, ha convidat a venir diverses colles.

L'any 2008 es va crear a Sencelles una colla de caparrots que ballaren una sèrie d'anys a la plaça de la Vila per les festes de Santa Àgueda, la Mare de Déu d'Agost i la Fira del tercer diumenge de maig. Fou una iniciativa de la delegació local de l'Obra Cultural Balear amb motiu del vuitè centenari del naixement del rei En Jaume I. L'any 2017, arran d'un taller que va dirigir Kake Portas, artesà geganter d'Esporles, es va crear una altra colla de caparrots per part del claustre i de l'alumnat del col·legi públic de Sencelles. Es van estrenar a la festa de final de curs i per a la dansa principal s'incorporà la música de la popular «Xiroieta». L'any 2019, el conjunt escolar format per una gegantona i onze caparrots fou presentat amb molt d'èxit en el I Congrés d'Innovació Educativa de les Illes Balears.

L'any 2018, l'Associació Tia Xiroia volgué anar més enllà i arromangar-se, en les gestions i en l'econòmic, per tal de poder comptar en el nostre poble amb una pròpia i institucionalitzada colla gegantera. Així, foren

encomanades a l'esmentat artista Kake Portas un conjunt de set figures: una geganta i sis capgrossos. La principal havia de ser sor Francinaina i, entorn d'ella, tres jovençans i tres al·lotes que dansassin. El nom de sa Tia Xiroia a tots ens resulta ben familiar i requereix poques justificacions. Segons mossèn Bartomeu Oliver, aquest malnom amb el qual és anomenada i celebrada arreu, «no té res de particular. Per costum, que ha arribat als nostres dies, al poble li ha agradat regalar aquest títol a totes les fadrines velles per a les quals ja no entreveu possibilitat d'esdevenir casades». I el mateix autor veu adequat l'adjudicació del malnom Xiroia a sor Francinaina, ja que xiroi, segons el professor Pompeu Fabra, vol dir ésser de temperament alegre i trempat. Segueix Oliver dient-nos, i ho recullen posteriorment d'altres biògrafs, que «sor Francinaina estava contínuament mesclada amb el poble, singularment amb el jovent masculí i femení. Encara que mai no va ballar, tots asseguren que assistia amb gust als balls». És més, ella, molt sovint, contradient les opinions de capellans, gent de moral o que volia moralitzar, organitzava balls en el seu camp del figural, anomenat sa caseta de s'Arissal.

Dia 25 de febrer del mateix any fou el dia de la presentació en societat d'aquesta colla. Les cròniques ens asseguren que aquell dia Sencelles es convertí en una veritable capital gegantera de Mallorca, i s'hi concentraren fins a vint-i-quatre figures de gegants, provinents de Manacor, Sa Pobla, Bunyola, Sant Llorenç, Pollença, Calvià, Lluçmajor, Consell, Mancor de la Vall, Inca, Santa Margalida i Binissalem. Tots participaren d'una animada cercavila que, des de la plaça de les Escoles fins al convent de la Caritat, va recórrer diversos carrers, acompanyat d'un bon grapat de colles de xeremiers. A l'església parroquial es dugué a terme l'acte de presentació oficial i fou beneïda la figura. Els padrins de la nostra Tia Xiroia foren les figures en Jaume i n'Aina de Binissalem, i en Mateu i na Margalida

de Santa Margalida. Ja a la plaça de la Vila, i allargant-se durant una bona estona, hi va haver ball de gegants. Aquell dia de l'estrena estaven enllestits la figura principal de la Beata i quatre caparrots que es pogueren batejar; els altres dos hagueren d'esperar a l'any de davant per fer la seva primera sortida. Tots han rebut noms de molt de pes dins el nostre poble: Pere, Àgueda i Maria Assumpció ens recorden els nostres advocats celestials, i Bartomeu fa memòria del mossèn de cas Capità, tan estretament vinculat a la nostra cultura popular i a la història de sor Francinaina. En darrer lloc i per votació popular, els dos restants reberen els noms de Margalida i Jordi.

Una geganta vestida de monja o, millor dit, que representi una monja no és gens habitual en l'imaginari festiu, i molt menys en els nostres dies en què el paper social de les religioses, que molts de nosaltres encara fórem a temps a conèixer, de cada cop és més discret. Segons una informació que

ens han facilitat n'Amador Codina de l'Agrupació de Colles de Geganters de Catalunya i en Josep M. Ubiergo, sis son les figures de monges que es coneixen. Una, a Esplugues de Llobregat; l'altra, a Canet de Mar, en el col·legi de la Misericòrdia; una altra és de l'Associació de Veïns Germanor de Lleida i una quarta pertany a la Unió de Cooperatives de Mataró. Una cinquena és localitzada a Bèlgica, a Turnhout, i la darrera es troba a Portugal, propietat del grup Ida e Volta de Braga. En el cas de Sencelles, no podia ser d'altra manera.

S'ha creat la figura de sor Francinaina Cirer, popularment coneguda com la Tia Xiroia. Ens pot cridar l'atenció, i tant, però no debades sabem que tanmateix és el personatge més important i preeminent, el més conegut, reconegut i estimat de tota la nostra història local. En definitiva, sor Francinaina és una figura gegantina en tots els sentits. L'únic objectiu de les persones que més hem treballat al darrere d'aquest projecte era acostar la Beata, per mitjà de la cultura popular, a tota la gent del poble: als grans i, com no podia ser d'altra manera, també als petits, els que més la coneixen i l'estimen, i també a tots aquells que després de contemplar la nova figura en sentiran curiositat.

L'any 2020 el poble de Sencelles s'alegrava en veure enriquit el seu conjunt d'imatgeria festiva amb una nova colla de gegantons que representen en Tamborino i na Mustaca, els dos personatges més populars i graciosos de la *Comèdia de santa Àgueda*. Aquesta obra de teatre hagiogràfic s'ha representat durant segles a Sencelles amb l'objectiu d'apropar la vida i martiri de la patrona local. Dalt del cadafal feien el paper dels servents dels dos personatges principals de l'obra. Ell és el majordom de Falconi, un dels consellers de Quincià, el pretor o governador, paper antagonista en la vida de santa Àgueda. I ella és la criada de la protagonista, la nostra patrona. En escena donen vida a episodis lúdics amb llenguatge àgil i fins i tot grotesc, molt sovint amb un cert paral·lelisme als que protagonitzen els seus senyors, però amb una marcada càrrega burlesca. La seva aparició, carregada d'enginy i comicitat, era inevitable que no provocàs rialles entre el públic, i en els moments de forta càrrega dramàtica esdevenien una mena d'assossec per a l'espectador. Amb el temps van esdevenir els dos personatges més populars i esperats de la comèdia fins al punt que els més menuts en lloc d'anomenar l'obra pel seu nom, li deien la comèdia d'en Tamborino i na Mustaca. Mossèn Bartomeu Oliver escriu que els infants «repetien trossos de la comèdia i escarnien gestos» d'aquests actors. L'any 1993 la comèdia es representà per darrera vegada, però aquests personatges no han caigut jamai en l'oblit.

Quan va sorgir la idea de crear una nova colla de gegants de Sencelles que ens representassin com a poble que estima i promou la cultura, vàrem creure convenient recuperar de l'imaginari col·lectiu en Tamborino i na Mustaca per tal de donar-los a conèixer a les generacions més joves del nostre municipi.

La festa de la presentació d'aquests gegantons fou dissabte dia 1 de febrer com a pòrtic de les festes de Santa Àgueda de 2020. Per a l'ocasió la plaça de la Vila s'omplí de gent i de música de xeremiers del grup Es Capoll Llarg. Hi era ben representat el jovent de Sencelles, constituït pel flamant grup de l'Embala't, que havia proposat a l'Ajuntament de Sencelles la creació d'aquesta parella i es posà al capdavant de costejar una de les dues figures. A les 11 del matí, acompanyats d'una bona repicada de campanes i dels caparrots de l'Estol de sa Tia Xiroia que havien comparegut per fer-los honor, sortiren de l'església les noves figures, creades altra vegada per Kake Portas, i feren el seu primer ball. L'entusiasme fou desbordant. Tots els nins i nines del poble reberen en Tamborino i na Mustaca amollant una bateria de coets i de bombetes amb confetis i serpentes.

En el transcurs de les festes de Sant Cristòfol de Biniali de l'any 2021 fou estrenat i beneït un nou gegant que representa aquest sant, patró de l'esmentat llogaret situat en el terme de Sencelles. Aquesta nova incorporació a l'elenc de figures festives del municipi fou possible gràcies al finançament de l'Ajuntament de Sencelles i l'entusiasme del jovent binialer. La tradició més admesa per la gent, ens assegura que sant Cristòfol era físicament d'estatura gegantina i així el veim representat en obres d'art de totes les èpoques. La seva preocupació era fer més agradable la vida als altres, fins i tot al mateix Jesús infant, a qui un dia va ajudar a creuar un riu cabalós. La figura de sant Cristòfol històricament està molt lligada al món de les figures festives, concretament a les dels gegants. Com hem vist, a partir del segle xv ja formava part del seguici de la processó del Corpus de Barcelona. Recollint aquesta tradició, es presentà a l'Ajuntament de Sencelles i al rector de Biniali el projecte de crear aquesta

figura de gegant. La tasca de construcció fou encomanada de nou al mestre geganter d'Esporles Kake Portas. La figura és una reproducció fidelíssima de la imatge que des del nínxol central del retaule major presideix l'església parroquial de Biniali. Aquesta bella escultura històrica és obra del reputat escultor senceller Antoni Josep Llabrés i Mudoy. Una altra imatge que també ha servit d'inspiració per a aquest projecte és la que corona, tot i que un tant malmesa per les inclemències meteorològiques, el campanar d'aquesta església. El projecte inicial preveia la creació de dues figures de capgrossos que ajudassin a lligar, a través de tot el conjunt de figures, la història de Biniali. En primer lloc hi hauria el capgròs d'una jove que s'anomenaria Generosa, en recordança d'una màrtir africana que, després de la centuriació romana de l'actual lloc de Biniali, hi hauria tingut un altar dedicat. L'altre seria un jove amb el cap cobert amb un turbant i la corona de la mitja lluna morisca, que ens recordaria el mític personatge Fill d'Alí. Esperem que aviat el projecte es pugui veure completat.

A Biniali les figures festives tenen uns antecedents. Durant tota la primera meitat del segle xx per iniciativa de Marià Jaquotot i de Molina, senyor de Son Antic, es creà un conjunt de capgrossos que sortien el dia de la seva onomàstica, el 12 de setembre, que en el calendari cristià ve marcat amb la festa del Dolç Nom de Maria. Els binialers també recorden veure'ls desfilant en altres ocasions. El dia de Sant Cristòfol d'aquell any 2021, a mitjan capvespre el nou gegant feu una cercavila per les places i carrers de Biniali, acompanyat d'una colla de xeremiers, dels capgrossos de l'Estol de sa Tia Xiroia de Sencelles, de la comissió de festes i de bona part dels veïns del llogaret. Acte seguit fou beneït per mossèn Pere Cirer, aleshores rector de Biniali. Emotiu va ser el moment en què sant Cristòfol fou

aclamat patró de les colles geganteres de Mallorca. El dia després, la nova figura es feu present per primera vegada a les multitudinàries beneïdes de vehicles que cada any es celebren i posen dempeus els binialers. Amb aquesta iniciativa cultural es pretén acostar la figura de sant Cristòfol a la gent de Biniali i que els infants i joves tenguin un recurs més per seguir coneixent el seu patró. També es pensà que aquesta nova creació podria despertar interès entre els membres de les colles geganteres de Mallorca, i els estudiosos i promotors del nostre folklore i tradicions.

Són molts els pobles de Mallorca que tenen la seva pròpia figura del dimoni, i en alguns llocs fins i tot en tenen una colla. És el cas de Biniali. Fou creada l'any 2000 amb cinc figures. Tres les costejà l'Ajuntament de Sencelles i les altres dues foren un obsequi del Sr. Nito Pizà d'Alaró. Surten a ballar i a fer bulla per la festa de Sant Antoni a Biniali i en el fogueró que cada any organitza el CEIP Can Bril per al seu alumnat. A la vila hem de comptar una figura històrica del dimoni. Fou creada l'any 1940 per mossèn Bartomeu Oliver i Amengual, tot incloent-la a l'elenc de l'obra de teatre Mare d'un poble. Les monges del convent de la Caritat foren les encarregades de tallar i cosir el vestit tan característic que encara s'utilitza per a la mateixa comèdia i que pensam que caldria reivindicar més. La primera persona que interpretà

aquest paper fou na Magdalena Oliver, de can Quaranta, que després entrà de monja. La comissió de l'Embala't, seguint el seu protocol propi, creà una figura de dimoni que cada any fa ballar el dissabte de la festa en el transcurs de la Capta. La màscara fou creada pel ferrer de Vilafranca de Bonany, en Miquel Sansó.

Amb aquest extens article hem volgut fer repàs de la història dels conjunts de figures festives que llegarem a les generacions futures, perquè la gent d'avui les conegui, i als que vendran els serveixi de mitjà per interpretar la simbologia de cada una. Val a dir que res de tot això no hauria estat possible si al darrere d'aquest projecte no s'hi haguessin significat l'Ajuntament de Sencelles i les altres entitats culturals ja esmentades: l'Associació Tia Xiroia, la comissió de l'Embala't, el grup de xeremiers Es Capoll Llarg, el CEIP Can Bril, la Fundació Mossèn Bartomeu Oliver o l'Associació de Veïns de Sant Cristòfol de Biniali. També cal anomenar persones concretes amb noms i llinatges, com en Jaume Domenge i en Joan Miquel Mulet, que tendran l'honor d'haver estat els primers a fer ballar les figures de Sencelles, o en Pedro Beltran i en Damià Martí, portadors del gegant Sant Cristòfol. Cal tenir en compte els jovenets i les al·lotes que adesiara es passen els caparrots de la colla de dimonis de Biniali o els de l'Estol de sa Tia Xiroia per alegrar les nostres festes. Seria de poca justícia no deixar constància de l'entusiasme d'altres persones, capdavanteres en la cultura local, que han donat suport a l'hora de crear bona part de l'elenc festiu local: na Margalida Llabrés per l'Estol de sa Tia Xiroia, en Pere Marc Arrom per la colla d'en Tamborino i na Mustaca, en Miquel Àngel Moncadas pel gegant Sant Cristòfol, i el xeremier Joan Florit, que ha afaïçonat la música que ara marca la sortida de les nostres figures.

Amb tota la feina feta, el nostre conjunt de gegants, gegantons, capgrossos i altres figures, tots participen de les alegries, les festes i les bulles de Sencelles... i que sigui per molts anys!

Jordi Llabrés i Sans, cronista oficial de Sencelles

Aquesta auca tan xalesta
presenta els gegants nostrats
que amb caparrots ben plantats
fan colla els dies de festa.

Hi ha un sant i la Beata,
bufons, al·lots i diables,
també éssers estranys i amables,
tots ells dignes i admirables.
Més que records entranyables
seran tresors perdurables
si de l'oblit se'ls rescata
viscuts amb joia que esclata.

Ho edita:

Ajuntament de
Sencelles

Fundació
Mn.
Bartomeu
Oliver

Amb el suport de:

Consell de Mallorca